

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100164 2122

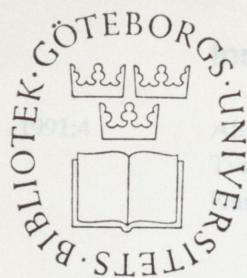
Läroplaner 1991:4-5

Läroplan för gymnasieskolan

- 1991:4 Treårig omvårdnadslinje, alternativa tim-
och kursplaner
- 1991:5 Treårig omvårdnadslinje, kommentarer

**TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ**

Läroplan
702

Pedagogiska biblioteket

Läroplan

709

	sid
...na tim- och kursplaner för treårig omvårdnadslinje	3
...plan	4
...planer	5
Medicinsk baskunskap, Omvårdnadskunskap, Social omsorgs-	
kunskap	6
Moduler i årskurs 1	9
Moduler i årskurs 2	20
Moduler i årskurs 3	29
Valbara moduler i årskurs 3 med profilering	36
Temastudier,	41
1991:5	
Kommentarer till alternativa kursplaner för omvårdnadslinjen	43
Förord	44
Kursplanens uppläggning och inriktning	45
Kompetensdomäner	45
Centrala utgångspunkter	47
Orienteringar	50
Omvårdnadskompetens	51
Ämnen, moduler, kurser och temastudier	52
Bilaga 1:	
SOCIALSTYRELSEN: Underlag för utbildningsplanering	55
Bilaga 2:	
SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET: KOMMUNERNAS NYA ANSVAR FÖR ÄLDRESJUKVÅRD	57
Bilaga 3:	
LANDSTINGSFÖRBUNDET: Information om omvårdnadslinjen	59
Referenser	61

Läroplan för gymnasieskolan

1991-04-02

Sö fastställer med bemyndigande i Förordning om försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan (SÖ-FS 1988:84) 20 och 21 §§

Alternativ tim- och kursplan för treårig

Omvårdnadslinje

Nordisk yrkesklassificering nr:	154
Studievägs- och ansökningskod:	OM
Kurslängd:	tre läsår

Tim- och kursplanen får från och med den 1 juli 1991 inom försöksverksamheten användas istället för tidigare för linjen fastställda.

SÖ har 1988-03-15 fastställt tim- och kursplaner med mål och innehåll för moduler i omvårdnadslinjens två första årskurser samt för årskurs 3 på grenarna för omvårdnad, social service och hälso- och sjukvård (Läroplaner 1988:32). Mål och innehåll för moduler avseende grenen omsorger om psykiskt utvecklingsstörda (desamma som för den treåriga vårdlinjens variant med samma namn) har kungjorts i Läroplaner 1989:24. Tim- och kursplaner för omvårdnadslinje årskurs 3, gren för psykiatri, har kungjorts i Läroplaner 1989:138.

I läroplan för gymnasieskolan, allmän del, anges mål och riktlinjer fastställda av regeringen samt allmänna kommentarer till gymnasieskolans verksamhet utfärdade av SÖ.

Sonja Hjorth

Elly Gunnarsson

**Försöksverksamhet med omvårdnadslinje,
alternativ kursplan**

Timplan

Ämne	Antal veckotimmar åk 1-3	Antal lektioner åk 1-3
Svenska	7	238
Samhällskunskap	5	170
Engelska	6	204
Idrott	4	136
Tillvalsämne	6	204
Timme till förfogande	1	34
Karaktärsämnen	82	2 788
Medicinsk baskunskap	5 - 7	170 - 238
Omvårdnadskunskap	38 - 40	1 292 - 1 360
Social omsorgskunskap	36 - 38	1 224 - 1 292
Specialarbete åk 3	3	102
Summa	114	3 876

Föreskrifter till timplan

Linjen är inte grendelad men valbara moduler ger möjlighet till profilering mot yrkes- och kunskapsområden.

I utbildningen ingår obligatoriskt temastudier inom områdena

- etik och livsfrågor
- kulturkunskap

De obligatoriska temastudierna skall omfatta minst 120 lektioner och planeras lokalt varvid beslutas vilka ämnen (karaktärsämnen och allmänna ämnen) som skall vara värkämnerna.

Kursplaner

Allmänt utbildningsmål

Utbildningen skall ge en bred sammanhållen grund för yrkesarbete inom hälso- och sjukvård, samt äldre- och handikappomsorg.

Genom en utbildning där linjens samtliga ämnen samspelar med studier i skolan och på arbetsplatser skall eleverna därutöver förvärva en kompetens som kan ligga till grund för

- personlig mognad och vidareutveckling,
- deltagande i samhällets sociala, kulturella och politiska liv samt
- fortsatta studier.

ALLMÄNNA ÄMNEN:

Svenska och engelska

Se Lgy, allmän del, 1983

Samhällskunskap

Se Läroplaner 1988:82

Idrott

Se Läroplaner 1987:76

Tillvalsämnen

Se SÖ:s regelförteckning del B, där också befintligt kommentarmaterial redovisas.

KARAKTÄRSÄMNINGEN:

Medicinsk baskunskap, Omvårdnadsunskap, Social omsorgsunskap

Gemensamma mål

Eleverna skall efter avslutad utbildning ha teoretiska kunskaper som de kan omsätta i praktisk handling inom omvårdande verksamhet. Detta innebär att

- de skall ha kunskaper och insikt för att förstå sig själva och andra,
- de skall känna till och kunna utföra de uppgifter som förekommer inom omvårdnads- och social omsorgsverksamhet, vara insatta i arbetets organisation samt kunna kommunicera och samverka med andra,
- de skall ha sådana kunskaper om de mångdimensionella begreppen människa, hälsa, miljö, omvårdnad, social omsorg att de kan se sambanden i praktiskt omvårdnads- och omsorgsarbete.

Karaktärsämningarna är indelade i moduler. Mål anges för varje modul.

MODULINDELNING

Årskurs 1

INTRODUKTION

- Introduktion till utbildning och yrken

HÄLSA 1

- Egen hälsa, livskvalitet

INDIVID - RELATION 1

- Allmänmänsklig kompetens, utvecklingspsykologi

MEDICINSK BASKUNSKAP 1

- Grundläggande medicinsk kunskap

TEKNIK 1

- Apparatkännedom, datoranvändning

OMVÅRDNAD 1

- Grundläggande omvårdnad

SOCIAL OMSORG 1

- Grundläggande social omsorg, gerontologi

ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING 1a

- Grundläggande omvårdnad

ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING 1b

- Grundläggande social omsorg

VALBAR MODUL 1

- Repetition, breddning, fördjupning

MODULINDELNING

Årskurs 2

HÄLSA 2

- Hälsobefrämjande åtgärder

INDIVID - RELATION 2

- Yrkeskompetens, personlighetspsykologi

MEDICINSK BASKUNSKAP 2

- Grundläggande medicinsk kunskap vid ohälsa och sjukdom

TEKNIK 2

- Ansvars- och säkerhetsfrågor

OMVÅRDNAD 2

- Specifik omvårdnad

SOCIAL OMSORG 2

- Omsorger om människor med funktionshinder, habilitering/rehabilitering

ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING 2a

- Specifik omvårdnad

ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING 2b

- Omsorger om människor med funktionshinder, habilitering/rehabilitering

VALBAR MODUL 2

- Repetition, breddning, fördjupning

MODULINDELNING

Årskurs 3 ¹⁾

HÄLSA 3

- Hälsa - miljö

INDIVID - RELATION 3

- Organisationsutveckling, socialpsykologi

MEDICINSK BASKUNSKAP 3

- Specifik medicinsk kunskap

OMVÅRDNAD 3

- Specifik omvårdnad

SOCIAL OMSORG 3

- Socialt arbete, psykisk ohälsa, kulturmöten

ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING 3a

- Specifik omvårdnad

ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING 3b

- Omsorger om människor med psykisk ohälsa/sociala problem

VALBAR MODUL 3 ²⁾

- Akutsjukvård
- Psykiatrisk omvårdnad
- Omsorger om psykiskt utvecklingsstörda
- Lokal modul

1) Årskurs 3 teoretisk komplettering hänvisas till läroplan 1989:203-204 (fastställd 1989-11-29).

2) Efter överläggning med studievägens yrkesråd avgör skolhuvudmannen om eleverna skall erbjudas någon eller några moduler för profilering. Utbildning inom erbjuden modul för profilering anordnas under förutsättning av tillräckligt intresse bland eleverna.

Lokal modul kan utnyttjas för att ge elev möjlighet att uppnå bas-kunskaper i obligatoriska moduler, eller användas för profilering. Modulens mål och innehåll fastställs av skolans styrelse efter samråd med berört yrkesråd.

Modul:

**Introduktion
Introduktion till utbildning och yrken**

Modulen omfattar introduktion till gymnasieskola, utbildning och yrkesområde.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha formulerat sina förväntningar på utbildningen,
- ha kunskap om utbildningslinjens uppläggning, innehåll och mål,
- ha orienterat sig om yrkesområdets karaktär och möjlighet till vidareutbildning,
- ha gjort ett planeringsdokument över sin utbildning.

Modul:

Hälsa 1
Egen hälsa - livskvalitet

Modulen har som utgångspunkt elevens medvetenhet om sina attityder och handlingar när det gäller den egna hälsan.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha grundläggande kunskap om det centrala begreppet hälsa,
- kunna göra sin egen hälsoprofil utifrån fysiska, psykiska, sociala och kulturella aspekter,
- ha ökad kunskap om bruk och missbruk av droger,
- ha kunskap om sexuellt överförbara sjukdomar och hur dessa förebyggs,
- kunna ge exempel på betingelserna för folkhälsans förändring i ett historiskt perspektiv.

Modul:

Individ - relation 1
Allmänmänsklig kompetens, utvecklingspsykologi

Modulen omfattar kunskap från de allmänmänskliga kompetensområden som utgör gemensam grund för omvårdnad och social omsorg.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna beskriva huvuddragen i hur inläring sker,
- ha grundläggande kunskap om barns, ungdomars och vuxnas psykologiska utveckling,
- kunna identifiera kommunikationsprocessen i olika sammanhang,
- kunna beskriva människans olika perceptionssystem samt kunna ge exempel på hur känslor och motiv påverkar dessa,
- ha kännedom om reaktioner i samband med kris och stress,
- vara orienterad om begreppet människosyn,
- vara orienterad om etiska begrepp.

Modul:

Medicinsk baskunskap 1
Grundläggande medicinsk kunskap

Modulen omfattar kunskap från medicinska områden som utgör grund för omvårdnad och social omsorg.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha grundläggande kunskap om människokroppens byggnad och funktion,
- ha kunskap om människans fysiska utveckling från foster till åldring,
- kunna identifiera fysiska kännetecken på hälsa, ohälsa och sjukdom,
- ha kunskap om smittämnen, smittvägar och betydelsen av förebyggande av smittspridning,
- vara orienterad om vanliga läkemedel och administrationsvägar,
- ha kännedom om vanliga sjukdomstillstånd,
- vara orienterad om grundläggande medicinsk terminologi.

Modul:

Teknik 1
Apparatkännedom, datoranvändning

Modulen omfattar handhavande av de vanligast förekommande sjukvårdstekniska apparaterna och tekniska hjälpmedlen samt exempel på yrkesanpassad datoranvändning.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kännedom om de vanligast förekommande tekniska hjälpmedlen samt deras funktion och skötsel i hem/särskilda boendeformer och på institution,
- vara medveten om risker med elektrisk-, gas- och lyftutrustning i hem/särskilda boendeformer och på institution,
- kunna utföra någon yrkesanpassad datortillämpning,
- vara medveten om vårdpersonalens ansvar som bedömare av kvalitet när det gäller tekniska hjälpmedel i vård- och social omsorgsverksamhet.

Modul:

Omvårdnad 1 Grundläggande omvårdnad

Modulen omfattar teoretisk kunskap i grundläggande omvårdnad samt tillämpningsövningar.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna utföra grundläggande omvårdnadsuppgifter utifrån ett hälsoperspektiv,
- ha kännedom om de centrala begreppen omvårdnad, människa, hälsa, miljö,
- kunna identifiera individens förmåga/hinder att tillgodose grundläggande behov av fysisk, psykisk, social och kulturell karaktär,
- känna till omvårdnadsprocessen med tyngdpunkt på att identifiera omvårdnadsbehov,
- kunna beskriva mötet vårdtagare-vårdare,
- vara orienterad om vård i livets slutskede,
- känna till de krav på säkerhet, ansvar och sekretess som gäller för eleven inom yrkesområdet,
- kunna beskriva och tillämpa grundläggande principer för förflyttningsteknik.

Modul:

Social omsorg 1 **Grundläggande social omsorg, gerontologi**

Modulen omfattar kunskap om socialtjänstens verksamhetsområden samt om äldres livsvillkor.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kännedom om socialtjänstens historia och hur social omsorg vuxit fram i vårt samhälle,
- vara orienterad om barns och ungdomars uppväxtvillkor förr och nu,
- ha kunskap om barns rätt och behov av integritet i familjen och samhället och om de vuxnas roll som förebild och ansvariga för barns välbefinnande,
- ha kunskap om åldrandet utifrån fysiska, psykiska, sociala, kulturella och miljömässiga aspekter,
- vara orienterad om olika demenstillstånd,
- kunna beskriva olika slag av behov utifrån begreppet livskvalitet samt vara orienterad om behovsbedömning,
- ha kunskap om barn-, äldre- och handikappomsorg samt service och social omsorg till den enskilde,
- kunna beskriva kostens och närmiljöns betydelse för hälsa och välbefinnande, samt ha grundläggande kunskaper i hushållsekonomi,
- kunna tillaga måltider för olika behov och utföra i ett hem förekommande sysslor,
- kunna beskriva en god arbetsmiljö ur olika aspekter,
- vara orienterad om socialtjänstens verksamhetsområden, organisation, yrkeskompetenser samt samverkan med andra myndigheter, organisationer och enskilda,
- ha förståelse för mål, etiska riktlinjer samt begrepp och principer i socialtjänstlagen.

Modul:

**Arbetsplatsförlagd utbildning 1a
Grundläggande omvårdnad**

Modulen omfattar tillämpning, breddning och fördjupning av omvårdnads-kunnandet i en yrkesmässig omvårdnadsverksamhet.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- vara orienterad om arbetsplatsens mål, verksamhet, organisation och arbetsformer,
- kunna tillämpa en god arbetsteknik vad avser hygien, säkerhet och arbetsmiljö,
- kunna identifiera den enskildes individuella omvårdnadsbehov utifrån ett hälsoperspektiv,
- kunna utföra grundläggande omvårdnadsuppgifter utifrån kunskap om mänskliga behov, människokroppens funktion och de på praktikplatsen ofta förekommande sjukdomstillstånden,
- ha utvecklat sin kommunikationsförmåga med vårdtagare, personal och anhöriga,
- kunna delta i ett arbetslag.

Modul:

**Arbetsplatsförlagd utbildning 1b
Grundläggande social omsorg**

Modulen omfattar tillämpning, breddning och fördjupning av omsorgskunskaper i en yrkesmässig social omsorgsverksamhet.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- vara orienterad om arbetsplatsens mål, verksamhet, organisation och arbetsformer,
- kunna identifiera behov och se sambandet mellan behov och insatser,
- kunna tillämpa en god arbetsteknik vad avser hygien, säkerhet och arbetsmiljö,
- kunna utföra individuell service, omsorg och omvårdnad samt i ett hem förekommande arbetsuppgifter,
- ha utvecklat sin förmåga att kommunicera med den enskilde, anhöriga och personal,
- kunna delta i ett arbetslag.

Modul:

**Valbar modul 1
Repetition, breddning, fördjupning**

Modulen omfattar repetition/breddning/fördjupning av ett eller flera kunskapsområden utifrån den individuella elevens behov.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha baskunskaper från tidigare genomgångna men ej godkända moduler alternativt ha breddat/fördjupat valt kunskapsområde.

Modul:

Hälsa 2
Hälsobefrämjande åtgärder

Modulen omfattar kunskapsområden som rör hälsobefrämjande åtgärder.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna ge exempel på olika typer av hälsorådgivning,
- kunna beskriva hur individens fysiska och psykosociala miljö samspelar med hälsa och välbefinnande,
- ha kännedom om folkhälsopolitiska riktlinjer och aktuell hälsoforskning,
- ha kännedom om hälsoläget i närområdet.

Modul:

**Individ - Relation 2
Yrkeskompetens, personlighetspsykologi**

Modulen omfattar kunskapsområden från psykologi och den specifika kompetens som ligger till grund för människovårdande yrken.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- vara orienterad om begreppet yrkeskompetens och från vilka kunskapsfält detta kan härledas,
- ha grundläggande kunskaper om kommunikationsmönster,
- ha kunskap om olika etiska ställningstaganden i relation till dess konsekvenser,
- ha kunskap om personlighets- och differentialpsykologi,
- ha grundläggande kunskaper om konfliktlösning,
- ha kännedom om relationsarbete som behandlingsform.

Modul:

Medicinsk baskunskap 2

Grundläggande medicinsk kunskap vid ohälsa och sjukdom

Modulen omfattar kunskap från medicinska områden som utgör grund för omvårdnad och social omsorg vid ohälsa/sjukdom samt åldersrelaterad oförmåga.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna redogöra för människokroppens organsystem och dess funktioner,
- ha fördjupade kunskaper om sjukdomsalstrande mikroorganismer samt ha kännedom om mikrobiologisk diagnostik,
- ha kunskap om de vanligaste läkemedlen, läkemedelsgrupperna, substansernas effekter samt användningsområden,
- ha kunskap om handhavande och administrering av läkemedel för oralt, rektalt, subkutant och intramuskulärt bruk,
- ha erfarenhet av praktiska övningar i injektionsteknik,
- ha kännedom om begreppet sjukdom och samspelet mellan fysiologiska processer och psykiska reaktioner,
- ha kännedom om fysiska och psykiska skeenden i samband med livshotande tillstånd och död,
- ha kunskap om vanliga sjukdomstillstånd; orsak, förekomst, symtom, diagnos, komplikationer och behandling.

Modul:

Teknik 2
Ansvars- och säkerhetsfrågor

Modulen omfattar ansvars- och säkerhetsfrågor beträffande medicinsk teknisk apparatur samt tillämpad matematik.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kunskap om ansvar och rapportering beträffande medicinsk-tekniska frågor,
- ha kunskap om organisationen för anskaffning och service av medicinsk teknik,
- kunna göra datortillämpning inom yrkesområdet,
- kunna tillämpa sådana matematiska kunskaper som behövs för arbete på grundläggande nivå inom omvårdnad och social omsorg.

Modul:

Omvårdnad 2 Specifik omvårdnad

Modulen omfattar omvårdnad vid ohälsa, sjukdom och åldersrelaterad oförmåga.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha fördjupade kunskaper om planering och genomförande av grundläggande omvårdnad,
- ha kunskap om vårdtagares olika sätt att kommunicera ohälsa/sjukdom,
- ha kunskap om psykiatrisk omvårdnad, olika förklaringsmodeller,
- kunna observera, registrera, rapportera symtom, reaktioner och förändringar vid ohälsa/sjukdom,
- kunna delta i specifik omvårdnad vid hälsa/sjukdom samt vid undersökning och behandling,
- kunna beskriva hur mötet vårdtagare - vårdare är centralt i omvårdnadsarbetet,
- förstå innebörden i och betydelsen av terapeutisk hållning i omvårdnadsarbetet,
- kunna beskriva kostens betydelse för den enskilde ur fysisk, psykisk, social och kulturell aspekt,
- kunna tillaga och motivera val av kost i samband med sjukdom, undersökning och behandling,
- kunna beskriva olika vårdmiljöer och dess konsekvenser för vårdtagaren,
- känna till lagar och författningar som gäller för omvårdnads- och omsorgsverk-samhet.

Modul:

Social omsorg 2
**Omsorger om människor med funktionshinder,
habilitering/rehabilitering**

Modulen omfattar funktionshinder/handikapp sett ur individ- och samhällsperspektiv.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha grundläggande förståelse för människor med funktionshinder och vara medveten om dess konsekvenser av fysisk, psykisk, social och miljömässig karaktär,
- vara orienterad om behandlingsmetoder inom habilitering/rehabilitering,
- ha förståelse för samspillet mellan den handikappade och det tekniska hjälpmedlet,
- kunna ge exempel på olika aktiviteter och dess betydelse för såväl inlevelse som uttrycksförmåga hos barn och vuxna med handikapp,
- kunna beskriva vad ett habiliterande/rehabiliterande förhållningssätt innebär inom omvårdnad och social omsorg,
- kunna ge exempel på hur olika typer av fysiska, psykiska och sociala handikapp hos barn och ungdom kan påverka utveckling, behov och beteende,
- ha kunskap om socialtjänstens ansvar och olika former av service och omsorg om människor med handikapp,
- ha kunskap om betydelsen av brukarinflytande, samverkan med anhöriga och handikapprörelser,
- vara orienterad om orsaker till begåvningshandikapp samt tillkommande handikapp,
- ha grundläggande kunskap om begåvnings-, identitets- och sexuell utveckling i förhållande till graden av begåvningshandikapp,
- vara medveten om hur den begåvningshandikappade kan uppleva sin omvärld,
- vara orienterad om alternativa kommunikationsformer,
- kunna ge exempel på hur familjesituationen påverkas av att ha en nära anhörig med funktionshinder,
- ha kunskap om gällande lagstiftning och yrkeskompetenser.

Modul:

Arbetsplatsförlagd utbildning 2a Specifik omvårdnad

Modulen omfattar tillämpning, breddning och fördjupning av specifika omvårdnadsuppgifter vid ohälsa/sjukdom och åldersrelaterad oförmåga.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- vara orienterad om arbetsplatsens/verksamhetens mål, organisation, arbetsformer och samverkan med andra verksamheter,
- kunna delta i planering och genomförande av omvårdnad med anpassning till den enskilde vårdtagarens person, sjukdom och vårdform,
- kunna ge exempel på hur attityder, värderingar och kunskaper påverkar förhållningssättet i mötet vårdtagare - vårdare,
- kunna beskriva vårdmiljön och dess konsekvens för vårdtagaren,
- under ledning kunna utföra provtagning, undersökning och behandling,
- under ledning kunna handha och administrera läkemedel för oralt, rektalt, subkutant och intramuskulärt bruk,
- kunna observera, registrera och rapportera symtom, reaktioner och förändringar vid ohälsa/sjukdom,
- ha kunskap om tillämpningen av lagar och författningar som styr verksamheten.

Modul:

**Arbetsplatsförlagd utbildning 2b
Omsorger om människor med funktionshinder,
habilitering/rehabilitering**

Modulen omfattar tillämpning, breddning och fördjupning av omsorgskunskapen i en yrkesmässig social omsorgsverksamhet för begåvningshandikappade eller andra handikappade.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- vara orienterad om arbetsplatsens/verksamhetens mål, organisation, arbetsformer och samverkan med andra verksamheter,
- kunna delta i planering och genomförande av omsorgs- och omvårdnadsarbete efter individuella behov,
- kunna ge exempel på hur attityder, värderingar och kunskaper påverkar förhållningssättet till begåvningshandikappade,
- kunna beskriva boendemiljön och dess konsekvenser för den handikappade,
- ha utvecklat sin förmåga att leva sig in i andra människors förhållanden,
- ha praktisk erfarenhet av alternativa kommunikationsformer,
- ha kunskap om tillämpningen av lagar och författningar som styr verksamheten.

Modul:

**Valbar modul 2
Repetition, breddning, fördjupning**

Modulen omfattar repetition/breddning/fördjupning av ett eller flera kunskapsområden utifrån den individuella elevens behov.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha baskunskaper från tidigare genomgångna men ej godkända moduler alternativt ha breddat/fördjupat valt kunskapsområde.

Modul:

Hälsa 3
Hälsa - miljö

Modulen omfattar sambanden miljöfaktorer - hälsa/ohälsa i ett lokalt och globalt perspektiv.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kunskap för att kunna ta ansvar för miljö och resursanvändning privat, i arbetet och i samhället,
- känna till huvuddragen i lagstiftningen om den yttre miljön och arbetsmiljön samt berörda myndigheter och organisationer,
- kunna ge exempel på hur samspelet i naturen, globalt och lokalt, påverkar människan genom bl. a. bosättning, industrier, transporter, livsmedels- och energiproduktion samt skogsbruk.

Modul:

**Individ - Relation 3
Organisationsutveckling, socialpsykologi**

Modulen omfattar roll, grupprocess, organisationsutveckling och utvärdering.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kunskap om principerna för introduktion, information och instruktion,
- ha kännedom om lagar och avtal som styr arbetslivet i kommande yrkesverksamhet,
- vara orienterad om och ha förståelse för olika synsätt på ledarskap, samverkan och samarbete,
- ha kunskap om roll, socialisation, organisation och kulturmönster,
- kunna utvärdera egna och andras arbetsinsatser,
- kunna beskriva hur etniska, sociala och könsmissiga olikheter kan påverka kommunikationsprocessen,
- vara orienterad om strukturer i förändringsarbete.

Modul:

Medicinsk baskunskap 3

Specifik medicinsk baskunskap

Modulen omfattar kunskap från medicinska områden som utgör gemensam grund för omvårdnad och omsorg i såväl lokalt som globalt perspektiv.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kännedom om fysiska och psykiska skeenden i samband med akuta tillstånd och död,
- vara orienterad om sjukdomars orsaker och utbredning socialt, köns- och åldersmässigt samt geografiskt,
- ha kännedom om hälso- och sjukvårdens verksamhet i samband med medicinska katastrofer,
- ha kännedom om hälso- och sjukvårdens organisation och verksamhet vid katastrofer i fred och krig, samt hälso- och sjukvårdspersonalens tjänsteplikt,
- vara orienterad om aktuell medicinsk forskning och utvecklingsarbete i genteknik och transplantationskirurgi,
- ha fördjupade kunskaper om immunologiska och onkologiska sjukdomstillstånd,
- ha kännedom om medicinsk vetenskaplig utveckling i ett historiskt perspektiv.

Modul:

Omvårdnad 3 Specifik omvårdnad

Modulen är en utvidgning av tidigare omvårdnadskunskap och omfattar bestämning, planering, genomförande och utvärdering av omvårdnad med anpassning till vårdform och den enskilde vårdtagarens ohälsa/sjukdom.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna beskriva samband mellan hälsa, sjukdom och miljöfaktorer och därigenom medverka till optimal hälsa hos vårdtagaren,
- ha kännedom om hur människan genom aktivitet kan ta tillvara sina fysiska och psykiska resurser,
- kunna delta i omvårdnad i livets slutskede,
- kunna redogöra för akuta vårdåtgärder vid olycksfall och akut insjuknande,
- ha fördjupade kunskaper om specifik omvårdnad vid smärta, onkologiska och immunologiska sjukdomstillstånd,
- ha kännedom om utvärdering av individuell omvårdnad,
- ha kännedom om omvårdnads- och behandlingsformer som är alternativ till skolmedicinen,
- ha kunskap om samverkans- och samarbetsformer mellan olika intressenter i omvårdnadsarbetet,
- ha orienterat sig om yrkesrollen i historisk belysning,
- vara orienterad om forskning och utvecklingsarbete inom omvårdnadsområdet.

Modul:

Social omsorg 3

Socialt arbete, psykisk ohälsa, kulturmöten

Modulen omfattar socialt arbete, omsorg om personer med psykisk ohälsa samt stöd och hjälp till invandrare.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna redogöra för problem av psykisk och social karaktär som skapar särskilda behov av omsorg,
- vara orienterad om vad socialt arbete är, metoder inom området med betoning på etik och förhållningssätt,
- ha kunskap om socialtjänstens individ- och familjeomsorg, gällande lagstiftning inom området samt hur man samverkar med övriga i samhället,
- ha kunskap om vad åldersdemens innebär och vilka konsekvenser det får för den enskilde och dennes omgivning,
- ha kunskaper om olika former av service och omsorg som ges till människor med åldersdemens,
- ha kunskap om hur människor kan ges möjlighet till en meningsfull vardag och kulturell stimulans, samt vilken betydelse detta har för individen,
- ha kunskap om samhällets stöd och hjälp till invandrare,
- ha förståelse för kulturella olikheter och vad som händer i kulturmöte,
- vara orienterad om forsknings- och utvecklingsarbete inom social omsorg.

Modul:

**Arbetsplatsförlagd utbildning 3a
Specifik omvårdnad**

Modulen omfattar bestämning, planering, genomförande och utvärdering av omvårdnad och social omsorg.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna praktiskt omsätta sitt samlade omvårdnads- och omsorgskunnande,
- vara orienterad om arbetsplatsens/verksamhetens mål, organisation och arbets-sätt,
- kunna delta i omvårdnadsprocessen med anpassning till vårdform och den enskilde vårdtagarens sjukdom och person,
- under ledning kunna dokumentera omvårdnadshandling,
- kunna utvärdera egen omvårdnadsinsats,
- kunna beskriva olika vårdmiljöer och dess konsekvenser för vårdtagare och personal,
- ha ökade erfarenheter av olika samarbets- och samverkansformer mellan intressenter inom den egna och med angränsande verksamheter,
- under ledning kunna utföra instruerande och undervisande uppgifter,
- kunna, utifrån sina erfarenheter och den aktuella situationen, beskriva moraliska/etiska ställningstaganden,
- kunna beskriva sin blivande yrkesidentitet och befogenhet i förhållande till andra yrkesgrupper.

Modul:

Arbetsplatsförlagd utbildning 3b
Omsorger om människor med psykisk ohälsa/sociala problem

Modulen omfattar tillämpning, breddning och fördjupning av kunskaper i en yrkesmässig verksamhet för människor med psykisk ohälsa/sociala problem.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- kunna omsätta sitt samlade omsorgs- och omvårdnads-kunnande i praktisk verksamhet,
- vara orienterad om arbetsplatsens/verksamhetens mål, organisation och arbetssätt,
- kunna delta i behovsbedömning, planering, genomförande och utvärdering av service och social omsorg till den enskilde utifrån individuella behov,
- ha ökade erfarenheter av olika samarbets- och samverkansformer mellan intressenter inom den egna och mot angränsande verksamheter,
- kunna utvärdera egna insatser,
- utifrån sina erfarenheter och aktuell situation kunna beskriva etiska ställnings-taganden,
- under ledning och på egen hand ge information och instruktion till enskilda och grupper.

Modul:

Valbar modul 3 Akutsjukvård

Modulen omfattar omvårdnads kunskap i akutsjukvård i olika vårdformer samt därtill liggande stödämnena.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha fördjupad kunskap om människokroppens organsystem med speciell inriktning på vitala funktioner,
- ha kunskap om människans fysiska, psykiska sociala och kulturella behov vid akut sjukdom/skada,
- ha fördjupad kunskap om mikrobiologi, samt den specifika sjukvårdshygien som erfordras,
- ha kännedom om smärtlindring och vätskebehandling i samband med akut sjukdom/ skada och operativa ingrepp,
- ha fördjupad kunskap om medicinska och kirurgiska sjukdomar,
- ha fördjupad kunskap om traumatiska kriser och reaktioner vid akut sjukdom/skada,
- ha kunskap om specifika undersöknings- och behandlingsmetoder,
- ha fördjupad kunskap om omhändertagande och omvårdnad vid olycksfall och akut insjuknande,
- ha fördjupad kunskap om observation, övervakning, rapportering, av förändringar i patientens tillstånd,
- ha kunskap om speciell medicinskteknisk apparatur,
- ha kunskap i katastrofmedicin med speciell inriktning på akutsjukvårdens katastrofberedskap,
- vara orienterad om forskning och utvecklingsarbete inom akutsjukvård.

Modul:

Valbar modul 3
Arbetsplatsförlagd utbildning i akutsjukvård

Modulen omfattar tillämpning av omvårdnads kunskap inom akutsjukvårdens olika vårdformer.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kunskaper om arbetsplatsens verksamhet, mål, organisation och arbetssätt,
- kunna utföra vanligt förekommande omvårdnadsuppgifter med särskild hänsyn till individuella behov,
- ha handlingsberedskap vid olycksfall och akut insjuknande,
- kunna observera, övervaka, rapportera, registrera symtom, reaktioner och förändringar i patients tillstånd,
- kunna använda hygieniska arbetsmetoder,
- kunna medverka vid assistans, provtagning och behandling,
- kunna under ledning administrera och handha läkemedel,
- kunna ingå i arbetslaget samt förstå betydelsen av god samverkan mellan olika yrkesgrupper inom och utom sjukhuset,
- kunna handha vanlig medicinsk apparatur.

Modul:

Valbar modul 3
Psykiatrisk omvårdnad
Arbetsplatsförlagd utbildning i psykiatrisk omvårdnad

Modulen omfattar fördjupad kunskap om psykiatrisk omvårdnad och psykiska sjukdomstillstånd.

Modulen får delvis arbetsplatsförläggas.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha ökad kunskap om psykisk hälsa/sjukdom utifrån samspelet mellan människans egenart och hennes livsbetingelser,
- ha kunskap om psykiatrisk omvårdnad, behandling och rehabilitering inom olika vårdformer,
- kunna beskriva innebörden i ett professionellt förhållningssätt,
- ha ökad kunskap om relationsarbete som behandlingsform,
- kunna beskriva vårdmiljöns utformning ur psykisk, kulturell, social och fysisk aspekt och se dess konsekvenser för vårdtagare, anhöriga och vårdare,
- ha ökad kunskap om etiska ställningstaganden i omvårdnad i förhållande till dess konsekvenser,
- ha kunskap om läkemedelshantering inom olika vårdformer,
- ha kunskap om de ramar inom vilka psykiatrisk omvårdnad bedrivs,
- kunna medverka till förändring av sådana förhållanden som påverkar människans hälsa negativt.

Modul:

Valbar modul 3
Omsorger om psykiskt utvecklingsstörda
Arbetsplatsförlagd utbildning i omsorger om psykiskt
utvecklingsstörda

Modulens kunskapsområde omfattar barndomspsykos samt grav psykisk utvecklingsstörning/flerhandikapp.

Modulen får delvis arbetsplatsförläggas.

Mål

Eleven skall efter genomgången modul

- ha kunskap om olika teorier om orsaker till barndomspsykos,
- ha kunskap om vilka kriterier och särdrag som ligger till grund för diagnosen barndomspsykos,
- ha kunskap om vad det innebär att som barn, ungdom och vuxen ha barndomspsykos och konsekvenser för personlighetsutveckling och levnadsvillkor,
- ha kunskap om pedagogiska, medicinska, psykologiska, sociala och tekniska insatser, som med respekt för den enskildes behov och integritet kan främja hans eller hennes utveckling,
- ha kunskap och insikt som underlättar ett socialt samspel och en förmåga att tolka den enskildes begränsade uttrycksförmåga vid omfattande funktionshinder,
- ha kunskap om de vanligaste fysiska tilläggshandikappen och beteendestörningarna,
- ha kunskap om olika behandlingsmetoder för gravt psykiskt utvecklingsstörda,
- vara orienterad om forskning och utveckling inom kunskapsområdet.

Modul:

**Valbar modul 3
Lokal modul**

Modulen omfattar kunskapsinhämtande för att uppnå baskunskaper i obligatoriska moduler eller profilering mot valt kunskapsområde.

Temastudier, Etik och livsfrågor i vårdutbildning/omsorgsutbildning

Omtryck efter Läroplaner 1988:32

Mål

Eleverna skall genom temastudier om etik och livsfrågor få kunskap om olika åskådningarnas innehåll och sätta sig in i moraliska och religiösa problem i syfte att förstå sin roll som människa och vårdare av patient/servicetagare.

Innehåll

Bioetik

- Livets början och slut
- Olika religioners uppfattning om liv och död
- Dödsbegreppet
- Abortfrågor
- Transplantation

Blod - från givare till mottagare

- Humoralpatologi och andra historiska föreställningar om blod
- Hemoterapi och religioner

Livsmönster och livsstil

- Religiösa kulturformer och symbolvärden
- Samlevnadsformer
- Värderingsfrågor och identitet
- Klädstilar
- Musikstilar

Livsmod eller självmord

- Frågor om livets mening
- Självmord
- Läkaretik
- Eutanasi
- Etisk dagbok

Olika synsätt på botande

- Vetenskapliga utgångspunkter
- Religiösa utgångspunkter
- Alternativ medicin

Temastudier Kulturkunskap

Omtryck efter Läroplaner 1988:32

Mål

Eleverna skall genom temastudier i kulturkunskap få kunskap om kulturtillhörighetens betydelse för individer och grupper i syfte att utveckla den egna personligheten och stärka sin roll som vårdare av patient/servicetagare.

Innehåll

Kulturidentitet och kulturarv

Kulturmönster

Kulturmöten och kulturkonflikter

Kultur på vårdinstitutioner och i andra vårdmiljöer

Individuell vårdplanering och kultur

Läroplan för gymnasieskolan

Kommentarer till alternativ kursplan för försöksverksamhet med omvårdnadslinje

1991-04-02

Sö har med bemyndigande i Förordning om försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan (SÖ-FS 1988:84) 20 och 21 §§ fastställt alternativ tim- och kursplan för treårig Omvårdnadslinje (Läroplaner 1991:4).

SÖ fastställer med stöd av gymnasieförordningen (SFS 1987:743) 10 kap 1 § kommentarer till kursplanen.

Sonja Hjorth

Elly Gunnarsson

Förord

Den alternativa kursplanen för omvårdnadslinjen syftar till att ge en bred sammanhållen grundutbildning med inriktning mot verksamhet inom hälso- och sjukvård samt äldre- och handikappomsorg. Linjen utgör grund för yrkesverksamhet och högskolestudier.

Kursplanen har utformats utifrån de utvärderingar som gjorts inom försöksverksamheten. Dessutom har elever, lärare och skolledare lämnat värdefulla synpunkter på omvårdnadslinjens utformning. I kursplanearbetet har man vidare tagit hänsyn dels till utvecklingen inom verksamhetsområdena, dels till den decentralisering som skolan genomgår.

Ett exempel på förändringar inom verksamhetsområdena är den så kallade ÄDEL-reformen. Denna har i betydande utsträckning påverkat kursplanen. Likaså har förändringar inom omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda haft betydelse. Som bilagor till kursplanekommentarerna har fogats socialstyrelsens underlag för utbildningsplanering för «Rehabilitering/habilitering» (bilaga 1) samt en PM upprättad inom Svenska Kommunförbundet, «Kommunernas nya ansvar för äldre- och sjukvård» (bilaga 2) samt Landstingsförbundets information om omvårdnadslinjen (bilaga 3).

Vidare har en strävan varit att basera kursplanen på vetenskapligt underbyggd kunskap med de begränsningar som en anpassning till gymnasieskolans nivå kräver. Vägledande har varit forskning om såväl omvårdnad som social omsorg. Likaså har den värddidaktiska forskningen tagits tillvara.

Kursplanen vänder sig i första hand till lärare som genom sina specifika kunskaper inom respektive karaktärsämne är väl förtrogna med de nyckelord och begrepp som anges. I vissa fall har det dock varit nödvändigt att förtydliga där "koderna" varit alltför svårtillgängliga för en vidare krets. Förutsättningarna för att denna kursplan skall kunna bli ett konkret arbetsverktyg är att det sker ett vidare kursplanearbete lokalt.

Kursplanen med kommentarer har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av lärare och skolledare från gymnasieskolor som deltar i försöksverksamheten med treårig omvårdnadslinje samt representanter för SÖ. Arbetsgruppens förslag har sedan dryftats i SÖ:s kursplanegrupp för omvårdnadslinjen med representanter för landstingsförbundet, Svenska Kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, socialstyrelsen samt universitets- och högskoleämbetet.

Kommentarerna avser att ge bakgrund och introduktion till den alternativa kursplanen.

Kursplanens uppläggning och inriktning

Att utbildningen syftar till att utveckla elevernas allmänmännsliga kompetens framhävs både i de för alla ämnen gemensamma utbildningsmålen och för karaktärsämnen. Denna utgångspunkt representeras i skissen nedan av de sex kompetensdomänerna.

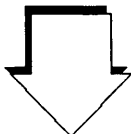
Vår begreppsbyggnad påverkar vad vi ser av verkligheten, hur vi uppfattar den och hur vi organiserar våra iakttagelser. Kursplanens centrala, mångdimensionella begrepp (centrala utgångspunkter) representerar de områden inom vilka eleverna bör bygga upp och utveckla sin begreppsapparat. Därvid kommer de givetvis att möta många väldefinierade begrepp från olika kunskapsområden. De centrala utgångspunkterna har en annan uppgift; de är avsedda att underlätta en helhetssyn och göra det möjligt att relatera olika människors varierande behov till den. Begrepp av detta slag får aldrig bli "färdiga" och statiska; de måste ständigt utvecklas.

Den allmänmännsliga kompetensen och de centrala utgångspunkterna är övergripande och sammanhållande. Kursplanens moduler står för växlande orienteringar mot olika kunskapsområden och verksamhetsfält. En strävan har varit att därvid skapa balans mellan orientering mot den behövande individen, mot omvårdnadsuppgifter och mot samverkan inom arbetsgruppen. De tre orienteringarna har också i denna ordning kommit att präglade årskursindelningen.

Från allmänmännslig kompetens till omvårdnadskompetens

Kompetensdomäner

- Intellektuella
- Fysiska
- Sociala
- Emotionella
- Estetiska
- Existentiella

Elevers resurser är instrument som tas till vara och utvecklas.

Centrala utgångspunkter (Begrepp)

- Människa
 - Hälsa
 - Miljö
 - Omvårdnad
 - Social omsorg
- "Mimohäls"

Orienteringar (Förhållningssätt)

- Individen
- Uppgifter
- Samverkan

Utbildningsmål

- Kunna:
- tänka
 - känna
 - handla
 - utveckla
- omvårdnad och social omsorg
- Personlig utveckling

I årskurs tre får eleverna möjlighet att orientera sig mot olika verksamhetsområden genom sitt val av moduler. Oavsett val har alla som genomgått omvårdnadslinjen fått en stabil grund för arbete inom yrkesområdet. Att tänka, känna, handla och utveckla arbete i vård och omsorg fordrar återkommande utbildning och fortlöpande personlig utveckling, dvs ett livslångt lärande.

Kompetensdomäner

Kurplanens syn på kompetens vid omsorg och omvårdnadsarbete bygger på den teoribildning om allmänmänsklig kompetens, som utvecklats av Britt Johansson (1988). Det går inte att tala om ett kompetensbegrepp «vid en tidpunkt och i ett visst sammanhang» utan kompetensbegreppet omfattar en sammansatt förmåga, personlig intellektuell-affektiv, social, omsatt i ett övervägande och bearbetande före ett överlagt handlande. Den allmänmänskliga kompetensen är en grundval och en förutsättning för den yrkesmässiga. Framförallt i modulerna individ-relation finns målbeskrivningar som utgör delar av kunskapsområden som berör allmänmänsklig kompetens.

Foshays (1977) har enligt Johansson (1988) beskrivit allmänmänsklig kompetens inom följande sex domäner:

Den intellektuella

Den emotionella

Den sociala

Den fysiska

Den estetiska

Den andliga

Den intellektuella domänen indelas i Blooms (1956) taxonomi i igenkännande, återgivning, tillämpning, analys, syntes och värdering av kunskaper. Därmed ges ett underlag till såväl ställningstagande till kvantitet av och kvalitet på fakta liksom vad och var någonstans i taxonomin förståelse för fakta är.

Den emotionella domänen täcker bland annat en mognad som ger förmåga att lära känna sina egna känslor och objektivt kunna iakttaga sig själv.

* Bloms indelning är förenklad: *Kunskap* som visas genom att eleven känner igen eller upprepar a) fakta, b) kategorier, c) principer. *Förståelse* som visas genom «översättning» (t ex till egna ord), tolkning eller slutsatser. *Tillämpning* av metoder eller teorier på en uppgift. *Analys* av element eller samband. *Syntes* som sammanfogar delar till en helhet. *Bedömning* (evaluation) utifrån logisk konsekvens eller givna yttre bedömningsgrunder. Johansson (1988 s 31) anser med hänvisning till McAshan att "förståelse" (Blooms andra nivå) istället «kan vara att kunna tillämpa kunskap men kan också uppkomma vid analys, syntes och värdering». «Centralt för patientorientering och den intellektuella domänen är att bestämma vad förståelse innebär.»

Den sociala domänen inkluderar utvecklad förmåga att fungera i sociala organisationer. Den uppnås genom en progression från beroende av auktoriteter till ökad social autonomi. I domänen ingår också utveckling av moral och anpassning till samhällsbehov samt värdering av andras kapacitet därvidlag.

Den fysiska domänen innefattar en successiv tillväxt av uppfattningen om det fysiska varandet. Detta inkluderar också bedömning och värdering av skilda perceptuella system samt diskriminering bland sinnesintryck.

Den estetiska domänen innehåller fyra aspekter, nämligen den formella (uppfattning av kvalitetssynpunkter på form), den tekniska (uppfattning av teknik vid framställning), den känslomässiga (totaluppfattning av den känslomässiga upplevelsen innefattande bland annat objektets färg, rörelse, smak etc) och den expressiva (meningen med intryck och hur intrycket påverkar individen).

Den andliga domänen innefattar existensiella frågor och sökandet efter mening.

Centrala utgångspunkter

De centrala utgångspunkterna Människa, Hälsa, Miljö, Omvårdnad och Social omsorg belyses i varierande grad inom modulerna. Dessa begrepp bör lyftas fram och definieras under alla tre årskurserna.

De centrala utgångspunkterna kan sammanfattas under benämningen "Mimohäls". Mimohäls står för människan i sin miljö med behov av omvårdnad och omsorg utifrån ett hälsoperspektiv.

Människa

Människan betraktas som den helhet hon utgör dvs som en biologisk varelse, som en psykologisk varelse med intellektuella, emotionella, estetiska och andliga dimensioner och som en social varelse med relationer till andra människor. Hon lever och verkar i ett socialt sammanhang i en viss kultur samt är en unik och handlande varelse (jfr Olivestam och Thorsén 1989). I omvårdnadslinjens kursplan betonas att människan har behov av att upprätthålla sin allmänmänskliga kompetens och i vissa situationer har behov av stöd och specifik hjälp.

Hälsa

Hälsa är det yttersta målet för omvårdnad och omsorgsarbete och skall betraktas utifrån en helhetssyn på människan samt utifrån hennes subjektiva upplevelser av hälsa. Hälsa är ett mångdimensionellt begrepp som ofta definieras med hjälp av sin motsats i stället för utifrån sin innebörd. Andersson (1984) har sammanfattat omvårdnadens hälso-begrepp på följande sätt:

«hälsa är ett mångdimensionellt och relativt begrepp som innefattar optimal förmåga att fungera i livets olika skeenden, samt en optimal upplevelse av välbefinnande utifrån livssituation och utvecklingsnivå. Hälsa avser alla dimensioner av mänskligt liv: fysiskt, psykiskt, socialt, kulturellt och andligt»

(a, a, s 30).

Miljö

Miljö är en grundläggande del av mänsklig existens och kan betraktas ur såväl fysisk, psykisk och social som kulturell aspekt. I omsorgs- och omvårdnadssammanhang utgår man från människobegreppet och relaterar miljön till hälsobegreppet, (jfr Kim 1983). Den fysiska miljön består av biologiska och icke biologiska element, till exempel luft, vatten, växter, djur och byggnader. Den psykiska miljön är sammansatt av individens känslor och upplevelser m m. Den sociala miljön innehåller komponenter som exempelvis relation, roll och grupp. Den kulturella miljön beskriver de sociala normer och den samhällsstruktur som individen lever i.

Omvårdnad

Idag finns ingen enhetlig uppfattning om hur omvårdnad kan definieras eller karaktäriseras. Den mest kända definitionen torde vara den som Henderson formulerade och som antogs av WHO:s expertkommitté 1966:

«Med omvårdnad avses att hjälpa en individ, sjuk eller frisk, att utföra sådana åtgärder som befordrar hälsa, tillfrisknande eller fridfull död, åtgärder som individen själv skulle kunna utföra om han hade erforderlig kraft, vilja eller kunskap. Denna arbetsuppgift skall utföras på ett sätt som hjälper individen att så snart som möjligt återvinna sitt oberoende».

År 1982 presenterade Medicinska forskningsrådet sin syn på vad omvårdnad är:

«Omvårdnad innebär att tillgodose allmänmänskliga och personliga behov och att därvid tillvarata individens egna resurser för att bevara eller återvinna optimal hälsa liksom att tillgodose behov av vård i livets slutskede. Omvårdnad sammanfaller delvis med och utgör ett komple-

ment till medicinsk vård, beaktande såväl psykiska som sociala och kulturella aspekter» (a, a, s 10).

Med omvårdnad avses enligt Johansson (1988):

«All den verksamhet som har till syfte att försätta den vårdsökande i ett sådant tillstånd

- att medicinsk vård ger maximal utdelning och

- alltid oavsett den medicinska vården, underlätta den sjukes situation vad det gäller sjukdom, svaghet eller handikapp och understödja honom fysiskt, psykiskt, socialt och kulturellt»

(a, a, s 56).

Den andra delen av definitionen bör enligt Johansson användas för utbildning inom gymnasieskolan.

Social omsorg

Projektgruppen för framtidsstudien "OMSORGEN I SAMHÄLLET" (1979) beskriver omsorg dels som en verksamhet och dels som en kvalitet i verksamheten. Den säger:

«Med omsorg som verksamhet menar vi: att ge stöd och hjälp åt människor för att förbättra deras livssituation eller främja deras utveckling. Detta innefattar vad man av tradition lägger i "vård och omsorg", det vill säga att ta hand om människor i kris, sjuka, utslagna eller människor i mer eller mindre uttalad beroendeställning, barn, äldre, handikappade, fattiga etc. Men det innefattar också stöd och hjälp som människor har behov av i det dagliga livet, i familj och släkt, på arbetet, i skolan osv. Omsorg som verksamhet utövas alltså både direkt människor emellan och organiserat i offentlig eller enskild regi» och

«man kan hävda att "OMSORG" är en kvalitet i relationen mellan den som ger och den som får omsorg (som verksamhet). Den kvaliteten innehåller bland annat personligt intresse, engagemang och omtanke». (a, a, s 63-64).

Socialt arbete i vidare mening bedrivs på individ-, grupp- och samhällsnivå. För att fullgöra uppgifter enligt de mål och riktlinjer som socialtjänstlagen anger krävs en social kompetens.

Orienteringar

Individ-Uppgift-Samarbete och samverkan

Pedagogisk forskning har bl a visat att undervisningen inom gymnasie-skolans vårdutbildningar har tenderat att centreras på hur uppgifter skall utföras. Johansson (1988, 1989) har funnit detta synsätt framförallt hos oerfarna yrkesutövare. De erfarna utgår däremot från individens behov och de bedömningar som leder till vissa åtgärder. De fäster också stor vikt vid samarbetet inom arbetsgruppen. Också utbildningen bör därför enligt Johansson ge en balans mellan de tre orienteringarna: Individ, uppgift och samarbete. Den alternativa kursplanen är uppbyggd utifrån en balans mellan dessa tre perspektiv.

Ett individorienterat förhållningssätt riktar sig mot individens allmänmännliga kompetens och kunskap om fysiska, psykiska, sociala och kulturella behov.

Ett uppgiftsorienterat förhållningssätt innebär en prioritering av kunskapsfälten omvårdnad, social omsorg med deras specifika uppgifter beroende på förändrad hälsa.

Ett samarbetsorienterat förhållningssätt betonar samverkan mellan vårdtagare, anhöriga och personal. Inom detta kunskapsfält belyses kommunikation, arbetsrättsliga förhållanden, lagstiftning och organisation.

De tre förhållningssätten återfinns inom varje modul och betonas i varierande grad.

Första året ligger tyngdpunkten i ett individorienterat förhållningssätt. Eleven tränas att identifiera allmänmännliga behov. Omvårdnads-omsorgsbehov kan vara av fysisk, psykisk, social och kulturell karaktär. Eleven bör skaffa sig kunskap för att kunna utföra grundläggande omvårdnad och omsorgsuppgifter. Med grundläggande omvårdnad avses den vård som ges oavsett medicinsk diagnos. Grundläggande omvårdnad kan enkelt uttryckas som något man behöver som människa för att överleva. Vid hälsa upprätthåller den vuxne individen själv sina grundläggande behov. Grundläggande omvårdnadsuppgifter kan till exempel vara att hjälpa den vårdade att bibehålla kroppstemperatur, inta föda, uträtta naturbehov och sköta personlig hygien. De innefattar också att ge möjlighet till rörelse, vila, trygghet, gruppgemenskap samt social och kulturell stimulans.

Inom verksamhetsfältet social omsorg finns bärande principer och begrepp vilka präglar åtgärder och styr verksamhetens utformning. Dessa är: helhetssyn, självbestämmande, integritet, normalisering, kontinuitet, närhet, flexibilitet, aktivering och samverkan. Det centrala i modulerna social omsorg är att utveckla en social kompetens utifrån dessa principer enligt de mål och riktlinjer som socialtjänstlagen anger. Under första året tränas eleven att identifiera

grundläggande sociala omsorgsbehov och utföra de i ett hem vanligt förekommande uppgifterna.

Andra året betonas uppgiftsorienteringen och då bör eleven skaffa sig kunskaper av mera riktad karaktär, exempelvis inom kunskapsfälten omsorg vid funktionshinder och omvårdnad vid ohälsa och sjukdom. Eleven tränas att mera självständigt bestämma, planera och genomföra grundläggande omvårdnads- och omsorgsuppgifter. För social omsorg blir begreppen handikapp och habilitering/rehabilitering centrala. Under detta år betonas också begreppen prevention och hälsa.

Tredje året domineras av samarbetsorientering. Samarbetsorientering är sammansatt av kunskap från en rad olika områden som kommunikation, samarbete och samverkan, lagar och författningar. Administrativa och organisatoriska regler och rutiner ingår. Målet är att eleven ska omsätta sitt samlade omsorgs- och omvårdnadskunnande. Här skall eleven förvärva kunskap som ger förmåga att utvärdera och dokumentera egna omsorgs- och omvårdnadshandlingar.

Omvårdnadskompetens

Tänka; känna; handla; utveckla omvårdnad och social omsorg

Omvårdnadslinjen skall ge beredskap att tänka omvårdnad och omsorg, känna, handla och utveckla omvårdnad och omsorg. Möjlighet till kognitiva prövningar ges både inom den teoretiska och praktiska delen av utbildningen. Eleven bör ges möjlighet att pröva sina resurser för att en personlig kunskapsorganisation och syntes skall befrämjas. Kunskapen skall upplevas som "min egen".

Högström, Tolonen (1990) uttrycker detta:

«Kompetens innebär, för det första, förtrogenhet med den begreppsliga kunskapen i form av ett teoretiskt och abstrakt kunnande. Detta kunnande skall skapa en inriktning i en praktisk handling. En praktisk handling utan teori blir en handling "i mörker" där konsekvenserna aldrig kan förutspås. Kompetensen innebär, för det andra, ett kunnande på ett situationsbundet, praktiskt och konkret plan. Detta praktiska kunnande skapar det slutgiltiga innehållet i handlingen och utan detta innehåll förblir den teoretiska tanken livlös» (a,a, s 14).

Yrkesidentitet förutsätter en förmåga och en vilja att utveckla de kunskaper som är centrala i yrket.

* WHO definierar "handikapp" som den sociala följden av ett funktionshinder. Ned-satt hörsel är t ex ett funktionshinder som ibland och i vissa situationer men inte alltid är ett handikapp. Det är viktigt att man observerar skillnaden. Eftersom ordet "handikapp" används för både funktionshinder och handikapp (i WHO:s mening) inte bara i dagligt tal och informationsbroschyrer utan också i lagtexter kan man inte strikt tillämpa terminologin.

Ämnen, moduler, kurser och temastudier

Genom de utbildningsmål som gäller studievägen som helhet markerar kursplanen att allmänna ämnen och karaktärsämnen gemensamt svarar för att målen nås.

Linjens karaktärsämnen är medicinsk baskunskap, omvårdnadskunskap och social omsorgskunskap. I kursplanen är ämnesmålen gemensamma och timplanen ger möjlighet till lokala avvägningar mellan ämnena inom den gemensamma ramen av 82 stadiesveckotimmar (2.788 lektioner).

Omvårdnads- och omsorgskunnande hämtar kunskaper från en mängd olika ämnesområden. Byrne & Thompson konstaterar att kunnandet om människan omfattar allt från cell till samhällsvarelse. Moment från de traditionella ämnena anatomi och fysiologi, mikrobiologi, farmakologi och sjukdomslära är nu organiserade i modulerna medicinska baskunskaper och utgör en av de gemensamma utgångspunkterna för omvårdnads- och omsorgskunskap.

Psykologiämnet är integrerat i olika moduler framförallt i Individrelation 1-3. Denna integrerade kurs motsvarar till omfattning och innehåll ämneskursen på vård- och omvårdnadslinjerna enligt tidigare kursplaner.

Moduler och kurser

Modulerna är grupperade i årskurser. Moduler kan kombineras så att de tillsammans utgör kurser t ex enligt nedan:

Introduktion

- Utbildning och yrken

Hälsa

- Egen hälsa, livskvalitet
- Hälsobefrämjande åtgärder
- Hälsa - miljö

Individ - relation

- Allmänmänsklig kompetens, utvecklingspsykologi
- Yrkeskompetens, personlighetspsykologi
- Organisationsutveckling, socialpsykologi

Medicinsk baskunskap

- Grundläggande medicinsk kunskap
- Grundläggande medicinsk kunskap vid ohälsa och sjukdom
- Specifik medicinsk kunskap

Teknik

- Apparatkännedom, datoranvändning
- Ansvars- och säkerhetsfrågor

Omvårdnad

- Grundläggande omvårdnad
- Specifik omvårdnad
- Specifik omvårdnad

Social omsorg

- Grundläggande social omsorg, gerontologi
- Funktionshinder, habilitering/rehabilitering
- Socialt arbete, psykisk ohälsa, kulturmöten

Arbetsplatsförlagd utbildning

Hammarberg och Heyman har i en utvärderingsrapport i SOU 1990:75 "Handledarfrågan vid omvårdnadslinjen" presenterat en modell av Reynolds (1942) som beskriver inläring och handledning under arbetsplatsförlagd utbildning. Modellen innehåller fem olika faser:

- Självcentrering: som kännetecknas av stor osäkerhet och som är ganska ångestfylld för eleven.
- Bära - eller - brista - fasen: självupptagenheten minskar och eleven önskar ge sig i kast med uppgifterna.
- Förståelse av situationen men med en liten förmåga att handla utifrån förståelsen: eleven har blivit tryggare och behärskar situationer med en insikt om egna begränsningar och eget inlärningsbehov.
- Förståelse och handlande utifrån förståelsen.
- Förmedlande av sitt yrkeskunnande till andra.

För att nå de två sista faserna krävs flera års yrkesverksamhet.

Valbara moduler och moduler för orientering mot verksamhetsområde

Kursplanen innehåller "valbara moduler" som ger eleverna möjlighet att förbättra sina kunskaper inom moduler där de lyckats mindre väl eller att bredda och fördjupa sina kunskaper efter eget intresse. Sådana "andningspauser" kan skolan givetvis alltid erbjuda. Att de här markerats i kursplanen innebär att minst en per årskurs skall erbjudas eleverna.

I årskurs 3 kan den valbara modulen tjäna samma ändamål som i de tidigare årskurserna. Den kan också ersättas av en modul för profilering (orientering). Det finns också möjlighet att lokalt fastställa mål för en profilering mot ett område som inte representeras av någon modul i kursplanen.

Temastudier

Kursplanen föreskriver obligatoriska temastudier inom två områden (omtryck från den tidigare kursplanen i Läroplaner 1988:32). Teman bör förekomma i samtliga årskurser.

Temat etik och livsfrågor bör behandlas så att det kontinuerligt knyter an till de frågor och händelser, som är aktuella för eleverna.

I SÖ:s idématerial för gymnasieskolans vårdutbildningar - Individuellt kulturprogram, en del av omvårdnaden (SÖ 1986, 1990) finns exempel på hur temat kulturkunskap kan behandlas med utgångspunkt i elevernas arbetsplatsförlagda utbildning.

Modulstruktur omvårdnadslinjen

ÅK 3			
Social omsorg 3 Socialt arbete, psykisk ohälsa, kulturmöten	Arbetsplatsförlagd utbildning 3a Specifik omvårdnad	Arbetsplatsförlagd utbildning 3b Psykisk ohälsa Sociala problem	Valbar modul 3 • Akutsjukvård • Psykiatrisk omvårdnad • Omsorger om psykiskt utv störda • Lokal modul • Rehabilitering* • Sjuka barn*
Hälsa 3 Hälsa - miljö	Individ - relation 3 Organisationsutv Socialpsykologi	Medicinsk baskunskap 3 Specifik medicinsk kunskap	Omvårdnad 3 Specifik omvårdnad
ÅK 2			
Omvårdnad 2 Specifik omvårdnad	Social omsorg 2 Funktionshinder Habilitering/rehabilitering	Arbetsplatsförlagd utbildning 2a Specifik omvårdnad	Arbetsplatsförlagd utbildning 2b Funktionshinder Habilitering/rehabilitering
Hälsa 2 Hälsobefrämjande åtgärder	Individ - relation 2 Yrkeskompetens Personlighetspsykologi	Medicinsk baskunskap 2 Grundläggande medicinsk kunskap vid ohälsa och sjukdom	Teknik 2 Ansvars- och säkerhetsfrågor
ÅK 1			
Omvårdnad 1 Grundläggande omvårdnad	Social omsorg 1 Grundläggande social omsorg Gerontologi	Arbetsplatsförlagd utbildning 1a Grundläggande omvårdnad	Valbar modul 1 Repetition/breddning/fördjupning
Introduktion, Utbildning och yrken	Hälsa 1 Egen hälsa, livskvalitet	Individ - relation 1 Allmänmänsklig kompetens Utvecklingspsykologi	Teknik 1 Apparatkunedom Datoranvändning

* Dessa moduler ingår tillsvidare inte i den alternativa kursplanen.

*Underlag för utbildningsplanering***Omvårdnadslinjen****REHABILITERING/HABILITERING - grundläggande kunnande**

Måt: Den, som arbetar inom hälso- och sjukvård, social hemtjänst eller omsorger om psykiskt utvecklingsstörda skall i sitt omvårdnadsarbete ha ett rehabiliterande/habiliterande förhållningssätt. Den som har en funktionsnedsättning skall ges tillfälle att utnyttja sina egna resurser*. Arbetet måste utföras i dialog med den enskilde och utgå från dennes situation. Vidare måste arbetet ske enligt de direktiv som arbetsterapeut, sjukgymnast eller i vissa fall hörselvårdsassistent, logoped m.fl. gett. Till arbetet hör att kunna bedöma vilka insatser som behövs och kunna utföra dessa.

Kompetenskrav:

Utgående från ett rehabiliterande/habiliterande förhållningssätt i omvårdnadsarbetet behöver personalen

- kunna stödja den enskilde i olika situationer och miljöer, t.ex. påklädning, matlagning, gå till affären, besöka bibliotek, konditoribesök m.m.
- kunna själv använda och stödja den enskilde i att använda de vanligaste tekniska hjälpmedlen
- kunna använda tekniska hjälpmedel och kunna tillämpa olika arbetsställningar, lyft- och bärteknik, förflyttningsteknik och anpassa dessa till olika situationer och miljöer för att underlätta omvårdnadsarbetet
- kunna iaktta behov av och hjälpa individen att finna optimalt viloläge, d.v.s bästa möjliga läge för kroppens funktion
- kunna utföra kontrakturprofylax
- kunna kommunicera med olika vårdtagare med funktionshinder, t.ex. talsvårigheter, syn- och hörselnedsättning
- kunna medvetet observera och rapportera förändringar i vårdtagarens tillstånd som kan föranleda omprövning av rehabiliterande/habiliterande insatser och/eller hjälpmedelsbehov eller åtgärder av annat slag

- veta hur verksamheten är organiserad, vilken policy som gäller och kunna tillämpa den lagstiftning som berör deras arbete
- kunna utvärdera och utveckla sitt arbete

*** Definition:**

Rehabilitering brukar användas som samlingsbegrepp för alla åtgärder av medicinsk psykologisk, pedagogisk, teknisk, social och arbetsinriktad art som skall hjälpa sjuka och skadade att återvinna bästa möjliga funktionsförmåga och förutsättningar för ett normalt liv. Rehabiliteringen har därför både ett medicinskt och ett socialt mål. Det för rehabiliteringen typiska är att åtgärderna medvetet inriktas på att kombinera och tidsmässigt samordna dessa mål.

När den enskilde på grund av ålder aldrig nått full funktionsförmåga används begreppet *habilitering* för dessa åtgärder.

Alla rehabiliterings-/habiliteringsåtgärder kan ses som ett led i samhällets strävan att skapa möjligheter för alla att leva ett självständigt liv under trygga förhållanden. Till rehabiliteringens/habiliteringens uppgifter hör att underlätta handikappades möjligheter att utföra en arbetsinsats och utöva andra aktiviteter.

(Se Medicinsk rehabilitering, Socialstyrelsen anser 1978:3)

Sören Elmgren

KOMMUNERNAS NYA ANSVAR FÖR ÄLDRESJUKVÅRD

Riksdagen beslutade 1990 om att genomföra den s k ÄDEL-reformen efter Äldrelegationens förslag.

Reformen innebär att:

- * gamla människor skall ha rätt att välja hur de vill bo och vårdas
- * samhällets stöd skall ge människor trygghet
- * de äldres integritet och rätt till självbestämmande skall respekteras.

För att på sikt uppfylla detta vill riksdagen att bl a följande förändringar genomförs:

- * Hemtjänst, hemsjukvård och dagverksamhet bör byggas ut så att de som vill skall kunna bo i egen bostad och få bra stöd.
- * Den som vill skall kunna flytta till en särskild boendeform, dvs servicehus, ålderdomshem, gruppboende eller sjukhem. Där skall finnas personal dygnet runt och den gamle skall åtminstone ha eget rum och hygienutrymme.
- * Stödet till människor med åldersdemens bör förbättras genom utbyggnad av gruppboende, dagverksamheter, bättre diagnostik och stöd i hemmet.
- * De allt fler äldre invandrarnas situation bör beaktas.
- * Samhällets stöd till anhöriga bör förstärkas. De kan behöva personligt stöd, avlastning och ekonomisk ersättning.
- * Även människor som behöver servicebostad eller långtidssjukvård skall kunna flytta till en annan kommun.

Kommunerna får från 1992 ett samlat ansvar för äldre och handikappades boende. Sjukvården på lokala sjukhem och i annat institutionsboende förs över från landstingen till kommunerna.

Kommunernas ansvar även för all hemsjukvård, den som ges i egna hem genom distriktssköterskor blir allt vanligare liksom att föra över hela primärvården till kommunal regi.

Regeringen och riksdag hoppas på att göra slut på revirtänkandet och motsättningarna mellan kommuner och landsting. De konflikterna har drabbat gamla människor som inte fått nödvändig vård och omsorg. Det ökade antalet äldre ställer krav på en väl fungerande äldreomsorg. Då gäller det att varje krona används rätt.

Äldreformen förenar viktiga socialpolitiska mål och en bättre hållning av våra resurser.

BYTER ARBETSGIVARE

Kommunerna övertar 1 januari 1992 de 300-350 lokala sjukhemmen. Ansvar för gruppboende och andra speciella boendeformer för äldre och handikappade ska också ligga på kommunerna.

Hälso- och sjukvården på olika slags institutioner går över från landstingen till kommunerna. Cirka 40 000 personer byter arbetsgivare, från landsting till kommuner.

Mellan 17 och 20 miljarder kr förs över från landsting till kommuner.

NYA MILJARDER SATSAS

Statsbidragen läggs om. Drygt 5,5 nya miljarder satsas vidare under fem år på att få den nya äldreomsorgen att fungera.

Två miljarder av de pengarna vill regeringen använda till ett stimulansbidrag för utbyggnad av gruppboende för åldersdementa och psykiskt utvecklingsstörda.

En halv miljard ska satsas på information och utbildning av all personal som kommer att beröras av förändringen.

Sammanlagt tre miljarder kr skall gå till att strukturera om äldreomsorgen. Bidrag ska kunna sökas för utbyggnad av alternativ till långvarig institutionsvård.

LANDSTINGS
FÖRBUNDET

1990-05-02

Vår ref: Dnr Lf 595/90
Utbildnings- och kulturavd
1:e sekr Marta Olsson/XI
Personalpolitiska avd
1:e sekr Agneta Åhlin

Information om omvårdnadslinjen

En försöksverksamhet med treårig yrkesinriktad gymnaseutbildning pågår sedan 1988. I propositionen Utveckling av yrkesutbildningen i gymnasieskolan (1987/88:102) konstaterade regeringen bl a att modernisering av yrkesutbildningen med en förlängd moderniserad och i högre grad arbetsplatsförlagd utbildning är brådskande. I läroplanerna har de allmänna ämnena fått en större omfattning. Riksdagen beslöt också att försöksverksamheten skulle samordnas med ett utvecklingsarbete i syfte att förbättra kvaliteten på gymnasieskolans yrkesutbildning.

Omvårdnadslinjen, som är en av försökslinjerna, fick redan från starten stor omfattning. Målet var att skapa en bred studieväg eftersom arbete inom hälso- och sjukvården kräver mer kunskap om socialtjänstens verksamhetsområde och en utbyggd äldreomsorg förutsätter att personalen har kunskaper i omvårdnad. Omvårdnadslinjen har därför studieinnehåll från både vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård och sociala servicelinjen.

Parallellt med kravet på utbildningsvägar som ger bred kompetens, finns också krav att yrkesutbildningarna skall anpassas till utvecklingen inom resp verksamhet. Psykiatri liksom omsorgerna om psykiskt utvecklingsstörda är verksamheter som även i framtiden anses behöva gymnasialt utbildad personal med speciella kunskaper. Mot denna bakgrund har det i försöksverksamheten inrättats grenar i tredje året för psykiatri resp omsorg om psykiskt utvecklingsstörda. Utvärderingen av försöksverksamheten bör ge svar på bl a hur det tredje året skall utformas.

I läroplanens mål finns inte angivet att utbildningen skall ge sådana kunskaper och färdigheter att eleven kan utföra arbetsuppgifter inom psykiatrisk vård. Detta har tolkats så att den som genomgått omvårdnadslinjen inte skulle kunna arbeta som skötare inom psykiatrisk vård. I försökläroplanen ingår ungefär lika mycket psykiatri som på den tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård.

Enligt uppgift har eleverna bibringats den uppfattningen att de som

genomgått omvårdnadslinjen inte skulle vara "behöriga för skötar-tjänster". Det finns inga behörighetsregler för skötare eller under-sköterskor. I specialbestämmelsen CAL 90 nr 1 regleras endast vill-koren för lönegradsplacering. Enligt avtalet skall skötare ha genomgått bl a "gymnasieskolans vårdlinje åk 2, grenen för psykiatrisk vård eller grenen för hälso- och sjukvård, eller ha annan utbildning/erfarenhet som prövas likvärdig för att inplaceras i lägst lönegrad A 9".

Landstingsförbundet anser att försöksverksamhetens omvårdnadslinje, gren för omvårdnad och gren för hälso- och sjukvård skall jämföras med vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård vid tillsättning av skötar-tjänster.

LANDSTINGSFÖRBUNDET

Urban Karlsson

Anders Hagman

5789U

Referenser

- Andersson H, (1984): Omvårdnad. Framväxt av en ny vetenskap.
Arlöv: Esselte Studium
- Byrne M L & Thompson L S, (1978): Key concepts for the study and practice of nursing.
Saint Louis: The D V Mosby Company
- Hammarberg L, Heyman I, (1990): Handledarfrågan vid omvårdnadslinjen, lå 1989/90.
Utvärdering av försöksverksamheten med 3-årig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan SOU 1990:75
- Högström M-B, Tolonen L, (1990): Från teori till praktik
- Att tänka, känna och handla vård inom vårdutbildning.
Lund: Studentlitteratur
- Johansson B, (1988): Från allmänmänsklig kompetens till omvårdnads-kompetens.
Stockholm: HLS Förlag
- Johansson B, (1989): Omvårdnaden och dess villkor.
En studie av kunskapsanvändning i förhållande till determinerande faktorer.
Göteborg: Inst för vårdlärarutb, Göteborgs universitet.
Rapport nr 1989:1
- Kim H S, (1983): The nature of theoretical thinking in nursing.
Norwalk, Connecticut: Appleton-Century-Crofts
- Medicinska forskningsrådet, MFR (1982): Teorier och metoder i omvårdnadsforskning.
Stockholm: Rapport
- Olivestam C E, Thorsén H, (1989): Etik och livsfrågor.
Stockholm: Esselte Studium
- Sekretariatet för framtidsstudier (1979): Omsorgen i samhället - Program-skrift för en framtidsstudie.
Projektet "Omsorger i samhället".
Stockholm: Liber Rapport 501
- Skolöverstyrelsen, Gymnasieavdelningen (1986):
Individuellt kulturprogram - en del av omvårdnaden.
Ett idématerial för gymnasieskolans vårdutbildningar.
Stockholm: Publikationsservice (Pub), Skolöverstyrelsen
S 86:8/Service-material
- Skolöverstyrelsen, Gymnasieavdelningen (1990):
Aktivitetslådor.
Ett idématerial för gymnasieskolans vårdutbildningar.
Stockholm: Publikationsservice (Pub), Skolöverstyrelsen
S 90:5/Service-material

Svenska kommunförbundet (1991):
Studiematerial om ÄDEL.
Upplysningar: Svenska kommunförbundet, Sören Elmgren

Litteraturtips

Allwood J, m fl, (1985): Tvärkulturell kommunikation.
Göteborgs universitet: Institutet för lingvistik

Danielsson L, Liljeröth I, (1987): Vägval och växande. Specialpedagogiskt perspektiv.
Helsingborg: Utbildningsförlaget

Eliasson R, (1988): Forskningsetik och perspektivval.
Lund: Studentlitteratur

Fogelström L, (1990): APU på omvårdnadslinjen.
Stockholm, Alma, SÖ, LF, SKF

Granlund M, Olsson C, (1987): Talspråksalternativ, kommunikation och begåvningshandikapp.
Stockholm: Stiftelsen Ala

Ottosson L-G, Handikappinstitutet (1989): Leva eller överleva rehabiliteringens idé och verklighet.
Stockholm: Norstedts Tryckeri AB

Pettersson U (red), (1990): Etik och socialtjänst.
Stockholm: Förlagshuset Gothia

Ronby A, (1989): Socialarbetets förklaringsmodeller.
Kristianstad: Liber Förlag

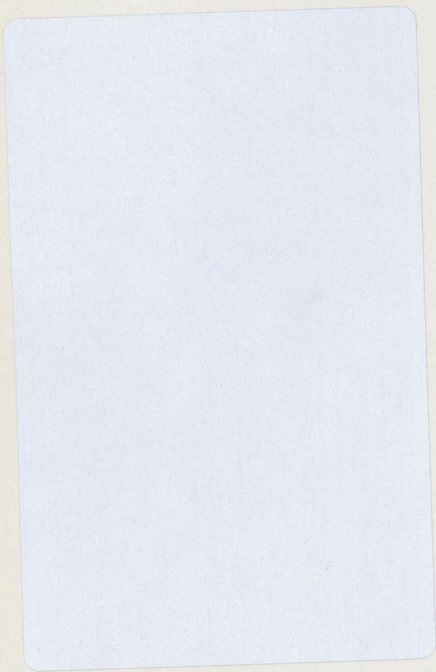
Socialstyrelsen (1990): Socialtjänst i förändring.
Kompetenskrav och utbildningsbehov.
Stockholm: 1990:15

Skolöverstyrelsen, Gymnasieavdelningen (1989):
Arbetsplatsförlagd utbildning i hemtjänst för omvårdnadslinjen.
Stockholm: Publikationsservice (Pub), Skolöverstyrelsen
S 89:36/Service material

Swedner H, (1987): Socialt arbete en tankeram.
Lund: Liber Förlag

Utvärderingsrapport Seth Broberg
Skolöverstyrelsen, Gymnasieavdelningen:
Försöksverksamhet med treårig omvårdnadslinje, samt treårig vårdlinje,
gren för omsorger om barn och ungdom läsåret 1988/89

Utvärderingsrapport Seth Broberg
Skolöverstyrelsen, Gymnasieavdelningen:
Utvärdering av försöksverksamhet med treårig Omvårdnadslinje läsåret
1989/90

Läroplan för gymnasieskolan

Lgy⁷⁰

Ansvarig utgivare: Organisationsdirektören Bengt Karlin,
Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm
Redaktör: Martin Johansson
Redaktionens adress: Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm
Telefon: 08-783 21 80 redaktören direkt; SÖ:s vx 783 20 00
Separatexemplar till särskilt pris: Allmänna Förlaget, Kundtjänst,
106 47 Stockholm. Telefon 08-739 96 30
Prenumeration: Allmänna Förlaget, Prenumeration, 106 47 Stockholm.
Telefon 98-739 96 40

Utges av Allmänna Förlaget
Gotab, Stockholm 1991

ISBN 91-38-40423-0
ISSN 0283-491X

